

FORORD

Dansk som andetsprog

Undervisning i dansk som andetsprog har været - eller måske rettere burde have været - en realitet inden for flere danske uddannelsesinstitutioner i snart mange år. Det er imidlertid først på det senere man er begyndt at forholde sig aktivt til at andetsprogsundervisning på visse områder ikke er det samme som fremmedsprogsundervisning, og at det på endnu flere områder ikke er det samme som modersmålsundervisning i dansk. Dette tema er fælles for en række af artiklerne i dette nummer af Sprogforum om dansk som andetsprog.

Inden for undervisning i dansk som andetsprog tegner der sig to meget forskellige historikker alt efter hvilke institutionelle rammer undervisningen har været underlagt. Folkeskolens undervisning af de tosprogede børn har været præget af den forestilling at blot børnene i en kortere eller længere periode deltog i særlig tilrettelagt undervisning i modtageklasser, så kunne de uden store vanskeligheder deltage i en undervisning tilrettelagt ud fra modersmålsundervisningens principper, evt. suppleret med noget specialundervisning. Også inden for dele af voksenundervisningen er lærernes selvforståelse domineret af en danskfaglig snarere end en dansksproglig indfaldsvin-

kel til undervisningen. Det gælder f.eks. for dele af VUC's undervisning i dansk som andetsprog.

I undervisningen for voksne indvandrere og flygtninge på sprogskolerne har udviklingen derimod været karakteristisk ved en sproglærerselvforståelse. Fokus har været rettet mod at udvikle kursisternes dansksproglige kompetence, og dermed at tilrettelægge en undervisning der minder meget mere om fremmedsprogsundervisning end om modersmålsbaseret undervisning.

Det er således meget forskellige udgangspositioner og problemstillinger man fagligt og fagdidaktisk står over for at skulle løse i de to systemer, hvilket også afspejler sig i artiklerne.

De to meget forskellige angrebsvinkler har øjensynlig begge rod i det faktum at undervisningen i dansk som andetsprog har haft lav politisk og økonomisk prioritering. For begge typer af lærergrupper har den lave prioritering betydet få ressourcer til pædagogisk, fagdidaktisk udvikling samt utilstrækkelige (efter)uddannelsesmuligheder. Seminarierne har f.eks. kun i meget ringe omfang gjort noget for at gøre undervisning af tosprogede til en del af

den samlede læreruddannelse. Heller ikke i den nye seminarieuddannelse ser der ud til at være sket fornyelser i den retning. For sprogskolernes lærere var det op til midten af 80'erne tilstrækkeligt med et såkaldt 48-timers kompetencegivende kursus.

Det vil sige at den enkelte lærer i vid udstrækning har været overladt til at klare opgaven på egen hånd. I Folkeskolen har det ført til at man i for høj grad har forladt sig på at et bad i sproget nok skulle løse problemerne - som det danske barn lærer sig dansk uden en særlig fagdidaktik, således det tosprogede barn. På sprogskolerne har lærerne kunnet læne sig op ad fagtraditioner fra fremmedsprogsundervisningen, og der er på det grundlag, til trods for såvel manglende uddannelse som dårlige arbejds- og ansættelsesbetingelser, opbygget en væsentlig ekspertise i undervisning i dansk som andetsprog.

En øget bevågenhed og opprioritering af området i de senere år har betydet en række gunstige tiltag. Lærerne på sprogskolerne har fra at være mangeårige daglejere under Fritidsloven fået ordnede løn- og ansættelsesforhold. 90'erne har været præget af en lang række forsøgs- og udviklingsprojekter såvel i Folkeskolen som på sprogskolerne. Et nyt tiltag bliver indførelse af en egentlig kompetencegivende uddannelse for lærere til sprogskolerne. Der skabes hermed basis for såvel en faglig profilering som en professionalisering.

At undervise i dansk som andetsprog er en særlig undervisningsopgave som

kræver særlige kvalifikationer hvilket indholdet i den nye uddannelse tydeligt afspejler. Man kan håbe at det vil have en afsmittende effekt over for de institutioner der endnu ikke har opdaget at de kvalifikationer en modersmållærer og en andetsproglærer har brug for, ikke er identiske.

Vi indleder dette temanummer med en række artikler der har fokus på de særlige forhold der gør sig gældende på den ene side i Folkeskolen, på den anden side på sprogskolerne for de voksne. **Bergthóra Kristjánsdóttir** lægger i sin artikel vægt på andetsproglæreren funktion som sproglærer i forhold til rollen som „socialrådgiver”. Gennem en sammenligning med faghæftet for engelsk udkrystalliserer der sig endvidere en markant diskrepans i synet på modersmålets rolle. Hvor modersmålet (her: dansk) i udviklingen af engelsk sprogfærdighed ses som en styrke, stilles der spørgsmålstegn ved nytteværdien af det (her: de tosprogede børns modersmål) i dansktilegnelsen. **Peter Villads Vedel** redegør i den næste artikel for en undersøgelse foretaget blandt indvandrerlærere på sprogskolerne og beskriver en række af de forhold som er specifikke for en andetsprogpædagogik i sammenligning med en fremmedsprogpædagogik. **Karen Risager** ser på nogle af de problemstillinger der er specielle for andetsprogsundervisning i kultur- og samfundsforhold - bl.a. understreges det dilemma at kultur- og samfundsundervisning skal foregå på dansk længe før kursisterne behersker dansk på et tilstrækkelig højt niveau. **Anne Holmen** diskuterer forskellige positio-

ner og antagelser der flourer i uddannelsesdebatten inden for såvel børne- som voksenundervisning. Hun har i særlig grad fokus på det handikapsyn der dominerer vurderinger af en andetsprogskompetence. I sin artikel ser **Jens Skovholm** på sprogskolernes rolle i relation til samfundets krav om integration. Han skubber her til lærernes selvforståelse som sprogundervisere og plæderer for en bredere målsætning for undervisning.

Karen Tommerup Jensen og Elin Fredsted (Åbne Sider) tager i hver deres artikel udgangspunkt i dansk som fremmedsprog. Karen Tommerup Jensen ser på undervisningen i dansk i Grønland, mens Elin Fredsted beskriver særlige karakteristika ved dansk sprog i grænselandet. **Johannes Wagner** giver en kritisk gennemgang af en række materialer inden for indvandrerundervisningen og kritiserer bl.a. andetsprogsundervisningen for at lukke sig for meget om sig selv her i 90'erne. Han opfordrer derfor til en større åbenhed over for de tiltag der i disse år sker inden for fremmedsprogspædagogikken, og til at søge lighederne snarere end forskellene mellem fremmed- og andetsprogs-pædagogikken.

Jørgen Brems, Anette Hagel-Sørensen og Gitte Østergaard Nielsen gennem-

går i deres artikel nogle af de erfaringer som en række forsøg med såkaldt „skolekompenserende“ fagundervisning for voksne har resulteret i. **Marchen Haudrup og Torben Nielsen** bringer nyt udefra: Dels fortæller de om inspirerende undervisning i England, dels gennemgås en række nye materialer fra England og Tyskland til undervisning af voksne indvandrere med kort skolebaggrund.

Jens Normann Jørgensen gør rede for hvad der ligger bag de tosprogede børns kodeskift. Det er centralt at kodeskift ikke blot skal ses som udtryk for manglende sprog, men at der i børnenes kodeskift ligger specifikke pragmatiske intentioner.

Endelig præsenterer **Peter Villads Vedel** i et kort indlæg den nye uddannelse i dansk som andetsprog for voksne indvandrere.

Forskellige steder i dette nummer af Sprogforum er der citater fra foredrag holdt af unge indvandrere ved Undervisningsministeriets konference „Sprog og uddannelse - Kommunikationens betydning i undervisningen“ Foredragene findes optrykt i Undervisningsministeriets rapport, 1996.

Redaktionen
